

заняттях студенти найчастіше не справляються з правкою текстів офіційно-ділового стилю. Пошук варіантів зазвичай завершується невдачею. Так, при роботі з прикладами «зазнав покарання» – «отримав покарання» варіант «поніс покарання» не зафіксовано. У зв'язку з тим що порушення стандартної сполучуваності є порушенням норм офіційно-ділового стилю, даний вид помилки є професійно неприпустимим.

Незнання лексичних норм в подальшому призводить до «казусів» при оформленні протоколів, які створюють студенти в період практики. Високі вимоги, що пред'являються до юридичної мови, яку відносять до сфері підвищеної мовної відповідальності, припускають тривалу системну роботу, спрямовану на розвиток мовної особистості студента юриста. У процесі навчання у ВНЗ важливо дати чітке уявлення про важкі зони мовного користування, сформулювати «культурну звичку» звернення до довідників і словників. Тим часом спеціальні довідкові видання для юристів, що відбивають реалізації норм літературної мови в текстах документів, відсутні, тому представляється особливо важливим формування мовних, зокрема, комунікативної, компетентностей майбутніх юристів, що має важливе значення для підготовки сучасного фахівця.

1. Стандарт вищої освіти України: другого (магістерського) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» / Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 17.08.2020 р. № 1053.

Бублік Сабіна, Лось Діана
здобувачки вищої освіти 1-го курсу,
група ЮД-046,
юридичний факультет,
Леонова Наталія Валеріївна
к. філол. н.,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Національна свідомість – це сукупність поглядів і оцінок, думок і ставлення, що виражають зміст, рівень і особливості уявлень членів національно-етнічної спільності про свою історію, сучасний стан і майбутні перспективи свого розвитку, а також про своє місце серед інших аналогічних спільнот і характер взаємовідносин з ними.

Національна свідомість, як відомо, включає теоретичні, буденні, масові та елітні запозичені й асимільовані ідеї, настанови, прагнення, культурні

набутки, що утворюють духовний універсум нації. Існують також сталі конструктивні параметри національної свідомості. Вони функціонують в єдності раціональних та ірраціональних сутнісних проявів: національного характеру, національної мрії, національної ідеї тощо.

Динаміка сучасного політичного життя висуває проблему відповідності нинішньої національної свідомості таким нагальним характеристикам політичного часу, як особливості виборчого процесу, здійснення адміністративно-територіальної реформи тощо. Постає перед Україною і низка непростих ментальних, духовних, світоглядних проблем. Серед них одна з найголовніших – формування реального громадянського суспільства. Без високого рівня національної свідомості досягнення цієї мети видається неможливим, а вплив ментальних і мовних структур є невід’ємною частиною для цього.

Останнім часом для позначення спільних глибинних емоційно-свідомих феноменів представників певного етносу частіше вживають термін «менталітет». Менталітет – поняття сучасної антропології, соціальної психології та історіографії, яке означає спосіб мислення, навіть склад розуму суспільства в цілому, його верств чи окремих груп. Слід відзначити, що поняття «менталітет» досить часто ототожнюють з поняттям «національний характер». Проте під національним характером розуміють ті чи інші психологічні особливості, які відрізняють один народ від іншого. Менталітет дійсно характеризує глибинні феномени людської психіки (індивідів і етносів), які визначають характер і спосіб його сприйняття, осмислення (інтерпретації) і практичного відношення до природи, соціуму і самого себе, а також менталітет не вичерпується сферою свідомості, до нього входять і несвідомі, нерациональні феномени людської (індивідуальної та колективної) психіки, які для більшості представників етносу назавжди залишаються неусвідомленим [1].

На нашу думку, національна свідомість, як унікальний феномен духовного життя українського суспільства, розвивається нині за внутрішньою логікою, демонструючи багатоманітність проявів і форм, глибину думок і почуттів, життєздатність у самоствердженні, надзвичайну силу націотворення. Цілком можна погодитися що національна свідомість – це «складна система духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися в процесі історичного розвитку нації, відображають основні засади її буття та розвою».

Національний характер, який розуміють як специфічне поєднання стійких особистісних рис конкретного етносу чи як домінуючих у даному суспільстві цінності та установки, є, по суті, лише частиною ментальності як психологічної характеристики політичних, релігійних та інших особливостей людей, які належать до культури, що досліджується. Успішна робота з формування політичної культури громадян можлива за умови, коли повністю враховується ментальність української нації, нашого народу.

А отже, ментальність є своєрідним кодом нації.

Створюється певний науковий ряд, де поряд з поняттям «ментальність» розглядається поняття «національний характер», яке, у свою чергу, тісно поєднується з поняттям «менталітет особи». Національний характер - це певні спільні для цілої нації риси поведінки та ментальності [2, 123].

А щодо мови, то це не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного і ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості [3].

у мові кодуються глибинні пласти національної самосвідомості, культурної самобутності народу. Мова постає як певна форма культурного життя, душа кожної національності, вона є органом культури і ознакою національної визначеності. Навіть сам процес словотворення може свідчити про ментальні відмінності у тих чи інших народів.

Неперервна мовна освіта має бути орієнтована на формування мовної особистості, що забезпечує розширення функцій державної мови, творення україномовного середовища в усіх сферах суспільного життя, природне бажання повернутися у своєму щоденному побутовому спілкуванні до перерваних родинних традицій, до відродження традиційної народної культури у спілкуванні, що прагне до вироблення зразків висококультурного інтелігентного спілкування шліфованою, нормованою, літературною мовою.

Національній самосвідомості конкретної особистості, як і самосвідомості усіх; представників нації, з якою ця особистість себе ідентифікує, притаманне прагнення до самовираження і самореалізації своєї національної сутності, неповторності, потреба зайняти гідне місце серед інших національних спільнот та зробити помітний внесок у розвиток людської історії.

У процесі безперервної взаємодії своїх елементів протягом віків мова розвивається, змінюється, однак її загальна структура зберігає свої особливості, які певним чином впливають і на ментальність і своєю чергою формують національну свідомість.

1. Жуйкова Н. Мова як вияв ментальності. Тези на Міжн. конф. «Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості», 1994. С 64.

2. Непадковська М. Вплив природничо-наукового, релігійного світоглядів та ментальності на формування особи. Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. Міжн. наукова конфер. Луцьк, 18-23 червня, 1994. С 123.

3. Ментальність. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18024/

4. Формування ментальності національних меншин: етноатропологічні чинники. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/33628/>